

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Joxepa Atxega Olasagasti

*Lizartza,
Gipuzkoa
(1932-2021)*

Aurkibidea

Biografia

Orexakoak zituen gurasoak. Legasa baserrian jaio zen beste zortzi seniderekin batera. Txiki-txikitatik baserrian lagundu zien gurasoei, eta hala pasa zituen 23 urte. Ondoren, neskame lanetan aritu zen bi urtez. 25 urterekin, Kaxiano Ibarguren Molinaga 'Kaxa' soinu-jole ezagunarekin ezkondu zen, eta hiru seme-alaba izan zituen. Orexako eskolan Nikolas Ormaetxea 'Orixe' izan zuen irakasle, eta oso gogoan du nola etorri ziren haren bila gerra garaian. Gerra garaiko kontuak, Orexako gazte denborak eta Lizartzako hamaika kontu kontatu dizkigu.

Zintak

LIZ-007

- **Proiektua:** Lizartzako ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Soroa Hernandez, Maddi
- **Data:** 2011-10-21
- **Iraupena:** 62 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Transkribatzailea(k):** Alkorta Agirrezabala, Jon

LIZ-008

- **Proiektua:** Lizartzako ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Soroa Hernandez, Maddi
- **Data:** 2011-10-21
- **Iraupena:** 49 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Oruesagasti, Ainitze

Pasarteak

1. Nikolas Ormaetxea 'Orixe' maisu

- **Erref:** LIZ-007/004
- **Iraupena:** 0:05:16. **Hasi:** 00:05:04. **Bukatu:** 00:10:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:

<p>Umea zela, Orexako eskolan zebilela Nikolas Ormaetxea Orixe izan zuen maisu. Erreketeak eskolara bila joan zitzaizkiola gogoratzen du. Orixek eskolatik nola egin zuen ihes, gordeta egon zela, Uitzira (Nafarroa) eraman zutela... kontatzen du.</p>

Transkripzioa

- Bale, ordun ai ziñen esaten 'Orixe' euki zenula maixu bezela?

- Bai. Ez zan izango denbora luzean. Ba ni akordatzen naiz, nola jun zitzaizkion eskolara bere billa, reketeak-o bere billa. Bueno, guri pizarran ai zan "a e i o u" "o lo que sea" letrak erakusten. Ta atea jo zuen ta ez gendun ikusi, zeatikan oso bea atea zan atea eta izango zan "esto" bere arreba. Nola, bidean tokatu izango zan ba zea hoikin, bere etxea bille zijoala. Galdera ingo zien 'Orixe', bueno, Nikolas Ormaetxea zan, hari, haren galdezka eta bere arreba zan kasualitadez. Ta harek esan ba holako tokitan bizi da ta bea jungo zan anaiei abixatzea. Bidian tokatu, ezta? Bat jungo zan, ba ez dakit, borda-o antzekoik. Arreba hoi ta hari galdetzea tokatu, bestela eozeiñek esango zion "ba eskolan ai da"-o hola. Hala beherko zun.

- Ta harek beste toki batea biali zitun?

- Ez. Bialdu zittun etxea, baiño harek bazekin anaia nun ai zan. Ta harek arreba jun zitzaion. Ez gendun ikusi. Guri eakusten ai zan makille eta tiza bota, izkutatu zan, atea zan, iñork arrastoirik bare. Ta belaxe zea hoik reketeak. Oaindiok'e pizarran aurren han geunden, hua akordatzen naiz. Ta nola geo mutille haundintxuna batek atea iriki zun ta aber nun zan maixue ta galdezka ta arrastoik ez. Ta arrebak abixatu zionean, ba saltatu-o hue zan aurrekaldeko atetiken ez zan atea, atzekaldean leihok bazeuden beherago jeitsita, beste piso bat beherago jeitsita eskolan, ta leiho haitako batetiken salto inda jun zan behera. Eta baserri Legasa hoi beheran dago, beheran osea eta in zun gure etxean sartu. Eta ama billatuko zun han ta hari esan zion nola zittun bille etorri zitzaizkion ta nola zijoan ihasi ta nun geldittuko zan. Osea nun izango zan gutxi gorabehera. Eta gure etxetiken'e behera erreka jeitsi, erreka erreka jun zan arrastoik ez zan, bazekien nola eskibatu gauzek'e. Ba erreka erreka ba holako tokita. Bordak, bordak zeuden tokia ta gero handiken ba hola sasi haundi bat zan, oain'e uste det hala eongo dala, haundie sasie osea, ta halako tokitan gordeko zala. Eta gero ba egunek pasatzen, ba kontuatzen giñen gabeen jana preparatuta nola ematen zien osabak eta harea, borda ekartzen zuen lo itteko. Han lo in ta atzea berriz eunez gordetzea. Holako istorik eta tenporada pixka bat hola pasako zuen, baiño eoten ez zekin hoitakoa zala esaten zuen ta ateratzen eta baten batek ikusi, zean batek ta bai ba orduako zabalduko zan zea nola zen ta, baiño gero ba in zuen hortiken'e Uitzia pasa zuen gauze nolabaitte, nolabaitte. Zien nere aitte ta bere anaiek'e han zeuden baserrin, ordun mikeletiak zien ta batei hanka moztu're in zien Bilbon ta bestea Pasaian mikelete zeudenak, osea garai ordun, eta gero ba hoik ezer bare gelditu zien, ez mikelete ta ezer ez ta baserrin zeuden harea junda beren familikin ba baserrie haundie da-ta han jende pillo bat. Ba hoi dauzket gogoan hola.

- Ta Uitzia pasa zuen ta geo harrapatu zuen-o?

- Ez, Uitzin denbora asko in zun gordeta, han'e ta han gelditu zan ba gero ibili're ez, ta bakizu, dena goortuta, belar pillen eo ez dakit nun eoten zala

gordeta esaten due Uitzin. Ta gero handiken ba geo pasa zuen hauzkaldea.
- 'Orixe' bakarrik?
- Ez, Frantzi aldea.

2. 'Orixe'ri buruzko oroitzapenak

- **Erref:** LIZ-007/006
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:11:08. **Bukatu:** 00:12:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:

<p>Nikolas Ormaetxea Orixeri buruzko oroitzapenak. Joxeparen jaiotetxean, Legasa baserrian, bildu ohi zen aitarekin. Aulkia "zankalatraka" hartu ohi zuen beti.</p>

Transkripzioa

- Ta zer rekuerdo daukezu zuk berea?
- Ba hoixe, gero geroa bai geroa etortzen hasi zanean ta hoi bai, akordatuta lehen, lehenagotiken'e bai txikitan-o eskola ematen hasteako ta're hoi bai. Osea, baserrin asko biltzen zien, hue ta gehio're bai hola.
- Zuen baserrin?
- Baserrin bai. Haren rekuerdoa daket hue behiñ'e sille bat hartu ta ez zala eseita hola jartzen, zankalatraka, zea sille ze respaldoa hola hartuta. Ordun, umeen gauzek gelditzen zaixkiu ezta, grabatuta ta nik hue dauket. Behin'e sillen hue ez zala eoten besteak bezala. Silla hartuko zun, buelta emango zion ta zea guk zankalatraka esaten geniyon zea horri. Historiala.

3. Gerrako oroitzapenak

- **Erref:** LIZ-007/010
- **Iraupena:** 0:01:01. **Hasi:** 00:14:53. **Bukatu:** 00:15:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak

Laburpena:

<p>Gerra garaiko oroitzapenak kontatzen ditu. Erreketeak edo "naparrak" Narbaitzu mendi aldetik Lizartzara nola pasatu ziren gogoratzen du. Osaba bat frontea hil omen zen.</p>

Transkripzioa

- Ta gerra garaiko beste oroitzapenik hola zuk ikusi eo bizi zenunik?
- Bizi, nik zea bat dauket, nola reketeak eo Naparrak eo ez dakit ze esaten zuen ba mendin zeharra sekulako sailen nola pasa zan honealdea, Lizartza aldea. Oreatiken beste mendi bat hortxe, zean dauna Arbaitzu mendia esaten diyouna ba hortik zehar hue dauket begin aurren oandioken ´e. Umea, baiño eta baiño etxea sartutzen, sartuazten giñuen seittun holako gauzik! Eta gero bai, aman anaia, hoge urtekoa, frentea eaman zuen ta hue're hil in zuen, hil frente baten hilko zan, baiño geo arrastoik ez zuen atea nun hil zanik eta bai rekuerto tristeak'e bai.

4. Eskolan, 'Cara al Sol' eta dotrina

- **Erref:** LIZ-007/013
- **Iraupena:** 0:01:58. **Hasi:** 00:22:10. **Bukatu:** 00:24:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

<p>Eskolako oroitzapenak. Ez zen egunero joaten eskolara; etxeko lanetan lagundu behar izaten zuen. Eskolan, Cara al Sol kantatu behar izaten zuten Espainiako banderaren aurrean. Maistra erdalduna zen, eta apopilo zegoen herriko etxe batean. Dotrinari eskolari baino garrantzia gehiago ematen zioten gurasoek. Eskola non zegoen azaltzen du.</p>

5. Eskolako zigorrak, "anilloa" eta gela iluna

- **Erref:** LIZ-007/014
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:24:08. **Bukatu:** 00:25:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorrak
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

<p>Eskolan ezin izaten zuten euskaraz hitz egin, nahiz eta gaztelaniaz ez zekiten. Eraztunaren zigorra jartzen zieten euskaraz ez hitz egiteko. Eraztunarekin gelditzen zena zigortuta gela ilunera sartu ohi zuen maistrak.</p>

Transkripzioa

- "Anilloa" izaten gendun kastigue. Hoi ez al dezu behin'e "anilloa". Erderaz, euskeraz hitz eiten bazun belaxe bata besteari eantsitzen, zea. Ta atzena gelditzen, hari gelditzen zanak kastigoa izaten zun. Eskolan ez gendeken euskeraz hitz eitteik, erdera. Hoi da lana.
- Baiña "anilloa"na ez det ulertu oso ondo.
- "Anilloa" ba "anillo" bat, "aro" bat izaten zan soka batekin ta hue harekin atzena gelditzen zanak kastigatu, bata besteari: "A euskeraz hitz ein du, benga horri".

6. Eskolan, 11 urtera arte

- **Erref:** LIZ-007/015
- **Iraupena:** 0:00:46. **Hasi:** 00:25:38. **Bukatu:** 00:26:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

<p>Eskola garaiko kontuak. Umeek ez zekiten gaztelaniaz. Adin tarte ezberdineko neska-mutiek elkarrekin ikasi ohi zuten. Joxepa 11 urtera arte ibili zen eskolan.</p>

7. 'A tres ovalos' jolasa

- **Erref:** LIZ-007/016
- **Iraupena:** 0:01:53. **Hasi:** 00:26:24. **Bukatu:** 00:28:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Ume kantak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

<p>Eskola garaiko kontuak. Ez zuten jostailurik. 'A tres ovalos' izeneko pilota jolasa nola izaten zen azaltzen du. Bi talde izaten ziren, ' Kuku miku, anda miku, txantxa perro...' abestu ohi zuten zortz eginez bi taldeak banatzeko.</p>

Transkripzioa

- Ta jolastordun, eukitzen zenuen jolasen bat eo jostailuik eo nola pasatzen zenuen?
- Jostailuik? Bai, bestelako jolasak. Jolasak? Bai, bai, dibertigarrik bai. Oain ez dittut hemen sumatzen halako jolasakin baiño ez dakit. 'A tres ovalos' esaten giñun pelota joku bat bazan.
- Nola zan?
- Ba plazan jarriko ziñun tiza batekin, o bueno zea bat markatuko zendun raya bat eo ta gero egiten zian ba hiru obalo, triangulo bat balitz bezela. Eta bi bando, bi partek itten zan "kuku miku anda miku txantxa perro" halakoikan zeatu ta "la don [...]mano" separatu zezan kuadrillen, bi kuadrille itten zien ta kuadrille bat jarriko zan rayaz hauzkaldetiken ta pelotakin iten zan. Besteak beste aldetik, obalok zeuden tokin. Ta pelotakin

botako zizun, joko, osea rayetatikan fuera eo kanpoa botatzen bazendun, galdu itten zenun. Ta barrun eusten baziozun, ba pelota jo eta obalo batea pasatzen ziñen. Bitarte hortan, han zeudenak pelota harrapatu ta jo in behar zeniyen zuk. Obaloa sartzen baziñen, salbatua zenden. Ta hiru obalo pasatzen zendun.

- Ta zenek irabazten zun?
- Ba irabazi, irabazi iñork askok ez, zeatikan denak galtzen zan ta.
- Jende gehiena geatzen zan aldeko?
- Bai, bai, bai, bai ta hola.

8. Umetako jolasak

- **Erref:** LIZ-007/017
- **Iraupena:** 0:01:57. **Hasi:** 00:28:17. **Bukatu:** 00:30:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

<p>Umetako jolasak aipatzen ditu: gordeketa, boteketa, harrapaketa, pilotan, sokasaltoan... Hainbat jolas azaltzen ditu.</p>

9. Anaia, errepublika garaiko eskolan ibilia

- **Erref:** LIZ-007/020
- **Iraupena:** 0:00:37. **Hasi:** 00:30:57. **Bukatu:** 00:31:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra aurea » 1931-1936: II. Errepublika
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

<p>Anaia zaharrenarekin sei urteko aldea du Joxepak. Anaia errepublika garaiko eskolan ibili zen, eta euskaraz ikasi zuen.</p>

10. Dotrina eskola baino lehenago

- **Erref:** LIZ-007/022
- **Iraupena:** 0:01:36. **Hasi:** 00:32:54. **Bukatu:** 00:34:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

<p>Lehen, eskolari ez zitzaion garrantzirik ematen. Eskola baino garrantzitsuagoa zen dotrina. Baserriko lanetan geratu eta eskolara ez joanagatik, arratsaldetan dotrinara joan ohi ziren.</p>

11. Eskola, gaztelaniaz; dotrina, euskaraz

- **Erref:** LIZ-007/023
- **Iraupena:** 0:01:22. **Hasi:** 00:34:30. **Bukatu:** 00:35:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina

Laburpena:

<p>Eskolako eta dotrinako kontuak. Noiz hasi zen eskolan, eta 11 urterekin utzi zuen. Joxepa ez zen egunero joaten eskolara, eta eskolak jarraitzeko zailtasunak izaten zituen. Eskola gaztelaniaz izaten zen; dotrina, berriz, euskaraz.</p>

12. Umetan, langak egiten

- **Erref:** LIZ-007/025
- **Iraupena:** 0:00:44. **Hasi:** 00:36:40. **Bukatu:** 00:37:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak

Laburpena:

<p>Umetako denbora-pasa eta entretenimenduak. Ardiak, txerriak... zaintzen aritzen zen umetan. Abereak ihes ez egiteko langak egiten aritzen zen. Orduko umeek irudimen handiagoa zutela dio.</p>

Transkripzioa

- "Esto" ardi zai ta aber ze denbora pasatzen giñun ardik zaindu behar zien, txerrik zaindu behar zien ta bialduko ziñun, bueno, ardik zaindu holoko belazeta eaman ta eutsi holako zea jun ez dittezen ta ez dakit zer-ta. Ba zea hortan. Holako gauzetan igual aittuko ziñen ba, zea txirikin ta txotxakin ta zeak itten, paretak itten ta langak itten ta nik nik hoi ikusten [...], izugarrizko zeak traste pillak itten giñula, baiño hue da ba ze ikusten ai giñen huexe itten.

13. 'Atxiketan'

- **Erref:** LIZ-007/026
- **Iraupena:** 0:02:16. **Hasi:** 00:37:24. **Bukatu:** 00:39:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:

<p>Ume denborako kontuak. Ez zuten jostailurik, baina irudimenaz baliatzen ziren jolasteko. 'Atxiketan' jolastu ohi zuten.</p>

Transkripzioa

- Jo, zean, atxiketan ibiltzeko.
- Zer da atxiketan?
- Zea, atxiketan jolasketa hoi atxiketan. Txutxerikin hemen hola ibiltzen, txutxek ez, baiño jugeteakin ta bakizu o bazkaria prepatzen-ta. Oain, dena konpleto dauzkea gauz guztik ezta, presto. Ordun ez, ordun billatuko giñun pusketan batzuk zea portzelanan pusketak batzuk eta nun-han ta haik jaso ta haikin.
- Baiño igual horregatik'e bai ez, lehen ez zenuen gauza handik eta kriston imajinazioa ta oain denetik dao ta [...].
- Bai, bai ta oain, oain ez duela. Nik nik ikusten den gauza hori da. Guk ordun ez gendun, ezerre ez zan, mixerie bakarra, baiño zuk zeren ingurun zakezun bizimoduari hari, hari zea, nola esango nuke...
- Zukua ateaten diozu.
- Bai, zukua. Haren antzeko gauzek itten. Jo, lokatzakin ta buztin holako zea harrapatzen bagendun, ogie ta labeak eta bai, ogia itteko zeak eta sekulako figurak eta ateatzen giñun. Ta gurek'e etxe ingurun'e ze gauzek itten zien. Alkar bildu ta hortan denbora pasa ta gu bezela gaiñontzekok'e ikusiko ziñun. Zoz ni pentsatzen eoten naiz igual portzelanan pusketak eta lehengo antigualeko zea hoin zaharra, hola pusketan batzuk billatzen baziñun, zea bat jugete bat berri bat baino're gehio estimatzen zeniyon. Bai eta egur eta holako gauzekin ardin figurek, arkumeanak, ixturek. Bai, baiño ordun baserrie o mendie askoz'e garbigua zan, beste itxure bat zaken, pagadik o pagoak eta bazeuden ta pagoak bakizu hola zaiñek eta bisten izaten dittue zeak eta haitak sekuluko belazeak, soroak.

14. Etxeko giroa

- **Erref:** LIZ-007/027
- **Iraupena:** 0:01:13. **Hasi:** 00:39:40. **Bukatu:** 00:40:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

<p>Gurasoek ez zuten izaten seme-alabekin jolasteko denborarik. Bederatzi anai-arreba ziren, eta gurasoek, lehen, umeak gogorrago hartzen zituztela dio.</p>

15. Oinetakoak, bideak eta autobusa

- **Erref:** LIZ-007/029
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 00:42:14. **Bukatu:** 00:43:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autobusak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Bideak

Laburpena:

<p>Ume garaiko arropa eta oinetakoei buruz hitz egiten du. Tolosara joateko, Orexatik Lizartzara oinez joan ohi ziren, eta han hartzen zuten Tolosarako autobusa. Beti ezagutu omen du errepidea Orexan.</p>

Transkripzioa

- Oain dauden, ordun abarka zaharrak ta zer oiñetakoak, ze erropak eta ze ze gauzekin. Ta benga, korri. [Biaje] earran zaharrak. Segitzen ordun, kotxek eta ixtorik. Orexatiken'e Lizartza etorri behar zendun, autobusa bat hartu behar baldin bazendu. Tolosa jutea nahi baldin bazendun, ba honea oiñez eta etortzea bakarra, geo jun in behar zendun. Gui ez zitzaigun sekulan okurrittu. Izango zan, gerra aurren izango zan harea autobusak eta bai, nik nik ez nun ezautu, baiño. Karretera're nik karretera inda ezautu det, baiño pixka bat lehentxexeago izango zan in zuena.

16. "Gazte denbora, latza"

- **Erref:** LIZ-007/030
- **Iraupena:** 0:01:45. **Hasi:** 00:43:10. **Bukatu:** 00:44:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

<p>Anai-arreba zaharreneni etxean lan asko egitea tokatu zitzaien. Joxepa 23 urtera arte aritu zen baserriko lanetan. Ama Joxepak 14 urte zituela hil zen; anaia gazteena hilabetekoa zela gelditu ziren etxean. Gazte garaian, ama faltan bota zuela dio. "Gazte denbora latza" pasa zutela dio.</p>

Transkripzioa

- Ta beatzi senide eukita, zuek zaharrenak ziñatenak etxen lan asko ittea tokatu zitzaizuen?

- "Hombre". Hogeita hiru urte arte. Pentsatu, gero anaia zaharrena ezkondu zan ta dena ordun. Ta gaiñea, bueno, falta haundie billatzen dezu gaztetasan gazte denboan ba ama. Ama nik hamalau urte nittula hil zan ta hoi, hori ez da recuperatzen sekulan gero. Nik etxean kanpo lanean baiño gehiao, kanpo lanean'e bai, baiño segan ta hoitan ez asko ez. Bai, [...] itteko ta astokada bat eo aberekada bat zea [...] ta moztutzeko-ta hoi bai, segan ikasi bai, baiño nere ahizpa gehigo, eske gero ama hil ta anaia zaharrena soldadu jun behar izan zun ta nahiko.

- Ordun geatu ziñaten pixkat zuek beste seniden kargu.

- Bai, bai ta gaiñea guri ama hil ta anaia gazten-gaztena ba zea hillabetekoa geldittu zan, bai. Partotiken infekzioa sortu zitzaion, zeatu zan ta hala, hala garbittuta. Aber ze gazte denbora pasa deun, latza, benetan.

17. Amaren hutsunea

- **Erref:** LIZ-007/032
- **Iraupena:** 0:02:33. **Hasi:** 00:45:06. **Bukatu:** 00:47:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

<p>Joxepak 14 urte zituela hil zen bere ama. Amak utzitako hutsuneaz hitz egiten du.</p>

18. Dontzeila, Donostian

- **Erref:** LIZ-007/034
- **Iraupena:** 0:02:08. **Hasi:** 00:47:45. **Bukatu:** 00:49:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Kanpoko jendearekin harremana
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

<p>Anaia zaharrena ezkondu zenean, neskame joan zen Donostiara. Dontzeila egon zen aberats familia baten etxean. Etxea garbitzeaz, jatorduak zerbitzatzeaz... arduratzen zen. Lanean, uniformeak erabiltzen zuen. Lehen, aberats eta bestelako jendearen artean alde handiagoa zegoen.</p>

Transkripzioa

- Ta ordun esan dezu, neskame're jun ziñela garaien batean?
- Bai, bai. Hogeita hiru urte arte, anaia ezkondu zanean ba ordun, ordun libre bezela ta etxeko karrue dena. Besteei eta ba zeoze ikasi nahi bazendun, neskamea jun beharra zeon. Ta ni Donostira jun nitzen ta hola, aberas jenden ondoan.
- Ta zeoze ikasi esaten dezun hoi, zer zan, erabat mundua ezautzeko bezela?
- Bai zea! Ez, etxeko lana-o karo, ordun ikasi behar zendun, ba ordun bazien ikastea juten zienak. Ez zan ordun gaiñea iñun ze o kolejion batea-o jun behar jun bai zea, nola jungo ziñen? Posibilidadeik'e ez zeon ordun. Ordun, ordun, diferentzia haundie zan, zea zeatiken bajutikan altua. Gero altu hoik'e jetsi beharra izan due, jetsi batzuk, baiño ordun etiketak kristona zan. Zuk bakizu nik dontzeilla eon nitzen ta bueno, Jesus! Bua, dontzeilla, dontzeilla! Baiño kozinera, dontzeilla ta aiña, ume-zaintzaillea. Nik ba etxea garbitu ta holako gauzek eta gero mahaie zerbittu ta han guante txurik eta sekulako kofiak eta jantzi ta mantalak eta, zeak almidonatuta ta tenazillekin sekulako kixkorak ateata. Holako gauzek itten ikasi bai.
- Horri aiña deitzen zaio?
- Aina o dontzeilla. Dontzeilla deitzen zien horri. Kozinera, dontzeilla ta aiña. Aiña zan umea zaintzen zittunak, ume txikik baldin bazien.

19. Tolosan ere dontzeila

- **Erref:** LIZ-007/035
- **Iraupena:** 0:01:03. **Hasi:** 00:49:53. **Bukatu:** 00:50:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

<p>Donostian dontzeila egon eta gero, Tolosako familia batera joan zen dontzeila. Izeba baten bidez bilatu zuen lan hori. Zer etxetan aritu zen lanean azaltzen du.</p>

20. Garai bateko Tolosa

- **Erref:** LIZ-007/037
- **Iraupena:** 0:01:12. **Hasi:** 00:51:05. **Bukatu:** 00:52:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

<p>Tolosan dontzeila egon zen etxe ingurua nolakoa zen azaltzen du. Tolosan dontzeila urte eta erdi egin zituen.</p>

21. Kaxiano Ibarguren 'Kaxa'

- **Erref:** LIZ-007/038
- **Iraupena:** 0:04:07. **Hasi:** 00:52:17. **Bukatu:** 00:56:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

<p>25 urte zituela, Kaxiano Ibarguren 'Kaxa' soinujolearekin ezkondu zen. Bikote moduan ateratzen hasi zireneko garaiaz hitz egiten du. Umetatik ezagutzen zuten elkar; bien aitak zer harreman zuten azaltzen du. Kaxianoren haurtzaroaz eta familiaz hitz egiten du.</p>

Transkripzioa

- Ta nola ezautu zendun Kaxiano?
- Nola ezautu? Ezautu beti ezautu. Baiño ezautu txiki-txikitatiken ezautu, zeatiken hoik hoin aitta zan zentralista. Hemen, Araxes hor badao zentrala bat, ba hor zeatzen zan. Hor kolokatuta hue zan garai hartako, eskola bazuen, izango zun. Ba hoi ta gure aittek eta zea, zentrala, Orexako zentrala ibiltzen zuen ta zentralan medioz, zentraleko zea asko zekin, Kaxianon aittek ta gureak eta holaz bilduko zien nik pentsatzen det. Ta hoik juten zien igande atxaldetan ta harea, gure etxea, Legasa baserria. "Hombre", biok edade berdiñekoak gea. Ezautu bai. Oain, gero ama hil ta hoik banatu zien, jun zien. Hoi Antzuola eaman zuen zeak osabak-eta, han'e han esaten zun harek ikastea eskolako zea han in zula, ez asko ikasita harek' e baiño. Bueno ikasi behar dan garaian utzi itten zaio, ordun hoi itten zan. Zuk pixka bat gustoa hartzen hasitzen zenen ikasten eta erreztutzen-o zoorrek antzematen gauzei ta zean ta ordun akabo!
- Ta ordun, harekin jolasten ziñen baserrin?
- Bai. Jesus! Jolastuko ez giñen ba. Txiki-txikitatik. Ezautu horreatik esaten

dizut, ordun txiki-txikitatiken ezautu, baiño pentsatu holako gauzik ez. Ze pentsatuko dezu, ezta!

- Ta geo ordun ya hari zuk esan dezun bezela gurasoak eta hil zitzaizkionen bakoitza morroi jun zan punta batea?
- Bai, bai. Punta batea ta gero in zien hoik senideak bildu. Senidek bildu zien hemen, Lizartzan. Batek, klaro han ta hemen ta hola. Hoin, hoin izaera're oso. Hoik'e gurasoak ondo izan balittue, bueno, jakin zazu.
- Ta zenbat urtekin elkartu zian ta zuk ezautu zenun hemen berriz?
- Berriz, ba ezautu, tokatzen baziñen hitz eingo zan, baiño ez, hola ez. Gero ba nere anaia ezkondu zanen, soiñu jotzen hue han zan. Hizketan ta holako, harek garizumen itten zun jai. Ordun, garizumen ez zan soiñuik jotzen, zean, kuaresman, eta ordun ba Lizartzatiken aterako gea eo ez gea eo bagea-o holako, eske intermediarioa behar zendun, zeatzeko, hitz eitteko eo manejatzeko. Ba nik anaiek'e baneuzken ta bueno hola hasi giñan eta yasta.
- Zuzenen ez zan iten, beti beste persona baten bitartez iten zian holakok?
- Abixo o enkargue eo emateko baten bat behar zendun.
- Ta zuk eman zenion abixua eo beak eman zizun?
- Beak abixoa, aber jeistea nahi nun eo jetsiko nahi banun Tolosan osea Tolosa jun beharra zeon, Tolosa jun beharra. Bueno, hasera iteko nolabaitte behintzat hasi behar zan ta baiezkoa eman nion ta beno, geo handiken hara.
- Ordun ezkondu in ziñaten?
- Bai, bi urtea. Ba hogeita bost urtekin ezkondu ta.
- Ta hemen jarri ziñaten Lizartzan bizitzen?
- Bai, hemen.

22. Ezkondu eta Lizartzara bizitzera

- **Erref:** LIZ-007/039
- **Iraupena:** 0:00:53. **Hasi:** 00:56:24. **Bukatu:** 00:57:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

<p>25 urte zituela, Kaxiano Ibarguren 'Kaxa' soinu-jolearekin ezkondu zen. Lizartzara joan ziren bizitzera; Kaxianoren arrebarenera. Orduko Lizartza nolakoa zen aipatzen du.</p>

Transkripzioa

- Esan dizutena, katukumeak harek ta honek ta ibiltzen dien bezela ibilitakoak geala hemen, ez giñun hemen. Etxe hok'e ez zeuden ordun. Etxeik'e ez zeon, zeaik hola. Bere arrebaekin jarri giñen aurrea. Arrebak denda bat zeuken hor goien eta harek neska behar zun, umea're bazeuken, hue aittonak eta amonak eta Tolosan, Tolosakoa zan gizona, koiñaua, eta han aittonak ta arreba-eta zaintzen zien, baiño hemen behar zun, baten bat etxeko zeak itteko, beak denda jun behar zun ta ba lekue bazeuken etxean ta harek bueno, horri launtzeko hor jarri giñen.

23. Herriko izenak eta toki izenak

- **Erref:** LIZ-008/010

- **Iraupena:** 0:00:45. **Hasi:** 00:18:30. **Bukatu:** 00:19:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Gaitzizenak
- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak

Laburpena:

Garai batean, Lizartzan bost taberna ziren. Toki-Alai tabernari "Luixene" esaten zioten, bertako aitonagatik. Kaxianoren etxea, berriz, "Kaxane" izenez ezagutzen omen da.

24. Kaxiano, soinua bizibide

- **Erref:** LIZ-008/012
- **Iraupena:** 0:01:37. **Hasi:** 00:20:25. **Bukatu:** 00:22:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Lanbideak » Artistak

Laburpena:

Kaxianoren soinujole ibilbideari buruz hitz egiten du. Ezkontza ugaritan jotzen zuen. Sei disko eta bilduma atera zituen... Soinutik atera zuen bizimodua.

25. Burura etorritako guztia grabatu

- **Erref:** LIZ-008/013
- **Iraupena:** 0:03:24. **Hasi:** 00:22:02. **Bukatu:** 00:25:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Lanbideak » Artistak

Laburpena:

Kaxianok kantak nola egiten zituen azaltzen du. "Bertsolaritzan ere bastanten aritzen zen, eta nik uste horrek eman ziola bere erraztasuna kantuen egiteko" dio Joxepak senarragatik. Burura etorritako guztia grabatzen zuen.

26. "Carnet de músico"

- **Erref:** LIZ-008/015
- **Iraupena:** 0:02:33. **Hasi:** 00:26:02. **Bukatu:** 00:28:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Lanbideak » Artistak

Laburpena:

Kaxianori buruz hitz egiten du. Bolada batean, ezkontza askotan jotzen zuen. "Carnet de músico" atera behar izan zuela kontatzen du.

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkarte

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com